

Jichak Rabin

A hatnapos háború*

(1967) június 5-e reggelén az izraeli hadsereg (Izraeli Védelmi Erők – IVE) hatalmas ellenséges koalícióval találta szemben magát. Az egyiptomiak hét hadosztálynak megfelelő erővel rendelkeztek, többek között több mint 800 harckocsival, amely a Sinai-félszigeten állomásozott (további 300 a Szuezi-csatornától nyugatra sorakozott fel), sok száz tüzérségi üteggel és több tízezernyi gyalogsággal. Hadseregüket tekintélyes hajóhad támogatta, amely 7 rombolóból, 11 tengeralattjáróból, rakétákkal felszerelt 18 naszádból, 23 torpedónaszádból, 2 fregattból, 25 aknarakó hajóból, 80 békaemberből, mintegy 700 tengerészgyalogos kommandósból, továbbá 242 vadász- és bombázógépből összetevődő légierőből állt; a repülőgépek fele MIG 21. volt (az egyiptomi légierő a szállítógépekkel és helikopterekkel együtt 419 repülőgéppel rendelkezett).

A jordániai fronton 9 gyalogos dandár állt velünk szemben, ebből 7 védelmi állásokat foglalt el a Nyugati Parton. Ezenkívül a jordánoknak volt 2 páncélos dandárunk és 2 harckocsi zászlóaljuk. Mindent egybevetve tehát itt több mint 300 harckocsi állt velünk szemben, amelyeket az iraki 8. gépesített dandár és a Palesztin Felszabadító Hadsereg

egy további zászlóalja támogatott. A szaúdi 11. gyalogos dandár szintén a jordániai határ közelében foglalt állást, készen arra, hogy bevonuljon Jordániába. Igaz viszont, hogy a jordániai légierőnek mindössze 24 Hunter vadászgépe, 7 szállító repülőgépe és 4 helikoptere volt. Ámde az iraki légierő, a maga 130 vadászgépével, 21 bombázójával, 23 szállítógéppel és 50 helikopterével bármikor Jordánia segítségére siethetett.

A szíriai hadsereg mintegy 500 harckocsiból és megközelítőleg 6 gyalogos dandárból állt, ezek közül 5 az izraeli határ közelében vonult fel. Páncélos dandáraik alkották a hátvédüket, de mindegyik gyalogos dan-

dár keretében 20–30 harckocsi állomásozott az első vonalban. Továbbá, a szíriai légierő 112 repülőgéppel rendelkezett, s ezek közül 95 volt vadászgép (köztük több mint 60 MIG 21., a legkorszerűbb szovjet harci gép).

Ezekhez a fegyveres erőkhöz képest az IVE, szokás szerint kisebb, ámde kiválóan képzett és jól felszerelt volt. Az egyiptomi fronton több mint 700 harckocsink, 2 gyalogos dandárunk, a hivatásos ejtőernyős dandár, 2 tartalékos ejtőernyős dandár és természetesen tüzérség meg műszaki alakulatok sorakoztak fel. Mintegy 100 harckocsit és 3 gyalogos dandárt vonultattunk fel a jordániai hadsereggel szemben, továbbá 3 gyalogos dandárt és

* Jichak Rabin emlékiratainak 6. fejezete

mintegy 300 harckocsit északon, Szíriával szemben. Légierőnknek 200 vadászgépe, valamint mintegy 40–50 Fuga gyakorlógépe volt, amelyeket rakétavetőkkel szereltünk fel, hogy alkalmassá tegyük őket szárazföldi hadműveletek támogatására. Mivel a Fugák alkalmatlanok voltak légi harcokban való részvételre, nem számítottunk rájuk az egyiptomi légierő elleni támadás során, hanem arra irányoztuk elő őket, hogy légi támogatást nyújtsanak az egyiptomiak elleni páncélos támadásunknak.

Az IVE átfogó hadászati szemléletet dolgozott ki, amelyet két alapvető lehetőség esetén lehetett alkalmazni: az egyik az volt, hogy az arab országok általános támadást indítanak, a másik meg az, hogy az ellenségeskedések kezdetén Izrael lesz a kezdeményező fél. Tudtuk, ha mi támadunk, az nagy előnyökkel járna – kiváltképpen a légiháborúban, mert amelyik fél kivívja a légifölénnyt, annak nyomában megjavulnak az esélyei a szárazföldi és tengeri csatákban is. Számunkra a légifölény teljességgel elengedhetetlen volt, mert meg kellett akadályoznunk, hogy az ellenséges légierő legérzékenyebb pontunkra, a sűrűn lakott övezetekre mérjen csapást.

Ezért stratégiánkat mindenekelőtt arra alapoztuk, hogy megszerezzük a légifölénnyt, méghozzá egy váratlan, nagy erejű támadással, amely megsemmisíti az ellenség légierőjét. Célul tűztük ki, hogy elsőként az ellenséges repülőtereket, kiváltképp a kifutópályákat tegyük használhatatlanná, majd repülőgépeket semmisítsünk meg a földön, végül a radar- és karbantartó-berendezéseket vegyük tűz alá. A szárazföldi és haditengerészeti erőik támadását össze kellett hangolnunk a légitámadással, mivel a légifölény gyors kiharcolása lehetővé tenné, hogy repülőgépeink részt vegyenek a szárazföldi és tengeri csatákban, s jól tudtuk, hogy egy kombinált légi és szárazföldi hadművelet az ellenség gyors és döntő vereségéhez vezetne.

Ami a szárazföldi háborút illeti, az IVE legszigorúbb szabálya az volt, hogy mivel Izrael nem rendelkezett hadászati mélységgel, a háborút ellenséges területen kell megvívni, s hogy az ellenséges erőket a lehető leggyorsabban kell legyőzni. Mivel Izrael és az arab államok fegyveres erőinek aránya egyenlőtlen volt, ezt csak úgy lehetett megvalósítani, ha fő támadásunkat egy frontra összpontosítjuk. Mialatt a szárazföldi fő csapás kibontakozik, a másik két arcvonalon erőinknek védelmi állásokat kell elfoglalniuk, és meg kell birkózniuk bár-

miféle légitámadás következményeivel. De korlátozott támadó taktikát még ez a védekező elrendezés is igényelne, valamint azt, hogy némi területet elfoglaljunk, az ellenséges csapatokat távol tartandó határainktól.

Az egyiptomi hadsereget tekintettük legfőbb célpontunknak, nemcsak Nasszer harcias fellépése miatt, hanem azért is, mert Egyiptomot katonai ereje (amellyel nem vetekedhetett egyetlen más arab államé sem) magától értetődően a legfenyegetőbb veszéllyé tette. Az egyiptomi front támadási tervének kidolgozása, valamint az évek óta folytatott különféle „hadijátékok” során megkíséreltük kiaknázni az IVE egyértelmű fölényét egy mozgóháborúban. Stratégiánk megkövetelte, hogy az egyiptomi hadsereg megsemmisítését és a Sinai-félsziget meghódítását három csapástengely mentén valósítsuk meg. Erőfeszítésünk leginkább arra irányult, hogy behatoljunk az egyiptomi hadsereg sinai-félszigeti két legfőbb védelmi zónája közötti manőverezést lehetővé tevő nyitott területre. Az első védelmi övezet Észak- és Közép-Sinaiban, az izraeli határ közelében húzódott; a másikat a Gidi- és a Mitla-hágók körül, valamint ezektől északra építették ki.

Fő csapásunk kiindulási pontja a Negev-sivatag közepe volt, mivel abban a térségben nem volt egyiptomi védelmi vonal. Egy páncélos hadosztálynak közvetlen utakon és úttalan területeken kellett előrenyomulnia, hogy hátba támadja az egyiptomiak első védelmi övezetét, míg egy második csapást a sinai tengerparttal párhuzamosan vezető út mentén terveztünk El Aris irányába, egy harmadikat pedig középen, tehát a part menti út és a központi Negev között. Ennek a tervnek az volt az előnye, hogy lehetővé tette az egyidejű támadást szemből és hátulról az első védelmi övezet ellen, az egyes előretolt állások elszigetelését, amelyeket azután egyenként lehet megsemmisíteni. Az átfogó hadászati terven kívül kidolgoztunk még egy önálló tervet Sarm el-Seik elfoglalására, jóllehet én nem hittem, hogy egy elszigetelt támadás ezen előretolt állás ellen sikerre vezethetne. Úgy véltem, nem járható út az IVE számára, hogy a háborút Sarmanál kezdjük.

A Nyugati Part elfoglalásának terve – amennyiben a szükség megkövetelné – egy széles, észak–déli átkaroló hadmozdulaton alapult, ugyanakkor kidolgoztunk egy különleges, önálló elképzelést Jeruzsálem elfoglalására is. Ami pedig a Golán-fennsíkot illeti, stratégiánk a Galileai-tótól északról és

délről kiinduló háromágú hadmozdulatot írt elő, s ezzel egyidejűleg egy többé-kevésbé egyenes irányú csapást a fennsíkon át, azzal a céllal, hogy elfoglaljuk Kunejtra városát, és kettévágjuk a szíriai fegyveres erőket.

A sors fintora, hogy noha gondosan azt terveztük, meglepetésszerűen rajtaütünk az egyiptomi légierőn, valójában gyakorlatilag lehetetlen volt meglepni az ellenséget, mivel valamennyi arab hadsereg teljesen felkészülten várakozott. Bizonyos vagyok benne, Nasszer úgy vélte, hogy az IVE-nek sikerül néhány térségben behatolnia a Sinai-félszigetre, majd elkecseregett harcok fognak folyni néhány napon át, de a Szovjetunió majd lépéseket tesz az ENSZ Biztonsági Tanácsában, kikényszerít egy tűzszünetet, s eléri, hogy az izraeli csapatokat visszavonják a fegyverszünetben megállapított vonalakra. Általában leginkább ezt a nézetet vallották a kelet- és nyugat-európai katonai körök, de így vélekedtek Egyiptomban és a többi arab államban is. Csakhogy Nasszer – és szerte a világon mindenki más – két feltételezésében is tévedett, és a két tévedés együttesen végzetessé vált hadserege számára. Nem képzelte, hogy az izraeli légi erő olyan villámgyorsan meg tudja semmisíteni az arabok légierőjét, ahogyan az történt, és nem értette meg, hogy mihelyt abszolút fölényre teszünk szert a levegőben, Egyiptom szárazföldi erői az erős légi támogatást élvező páncélos erőink könnyű zsákmányává válnak majd.

A harcok első napján, elgondolásunk szerint három nagy kérdés várt feleletre. 1. Vajon fel tudjuk-e számolni rövid idő (néhány óra) alatt az egyiptomi légierőt mint katonai tényezőt, hogy légierőnk szabad kezet kapjon, s figyelmét Szíria, Jordánia és Irak légierőinek megsemmisítésére fordítsa (ha és amikor azok támadásra indulnának). 2. Páncélos erőinknek sikerül-e az áttörés, és elérhetik-e céljukat nagyarányú légi támogatás nélkül. 3. Eltelt tudnánk-e állni Szíria és Jordánia szárazföldi támadásainak, ha nyomban belépnének a háborúba, és Egyiptom segítségére sietnének.

A légitámadás terve roppant merész volt: valamennyi vadászgépünket (az izraeli légtér védelmére hátrahagyott tizenkét gép kivételével) három hullamban az egyiptomi repülőterek ellen kívánta bevetni. Tisztában voltunk vele, hogy az egyiptomi radar- és légvédelmi rendszerek jelentősen gátolhatnák ezt az óriási erőfeszítést, és be kell valanom, kételkedtem abban, vajon elérhetjük-e cél-

jainkat a Motti Hod által előirányzott időn belül. Ám azt is feltételeztem, hogy ha a légifölény kivívása akár egy teljes napot is igénybe venne, az is ragyogó teljesítmény lenne.

Június 5-én reggel valamennyien összegyűltünk a légierő harcálláspontján. Érzelmek valósággal elragadtak bennünket, amikor megtudtuk a légicsapás első hullámának eredményét: teljes egészében megsemmisítettük az egyiptomi légierőt. Repülőgépei egyharmadát a földön semmisítettük meg, a legtöbb kifutópálya és a legnagyobb légitámaszpontok használhatatlanná váltak. A második hullám megakadályozta az egyiptomiakat abban, hogy összeszedjék magukat, a harmadik pedig véget vetett az egyiptomi légierőnek mint jelentős harci alakulatnak. Dél előtt 11 órakor Motti bejelentette, hogy legkevesebb 180 repülőgépet semmisítettünk meg, s az egyiptomi légierő valamennyi létesítménye legalább a következő néhány órára üzemképtelenné vált. A háború ezen első három órájában

ingajaratban közlekedtem a légierő harcálláspontja és „a Verem” között, mert követni akartam a páncélosok előretörését az északi csapástengely mentén a Sinai-félszigeten. Olykor, amikor a légierő parancsnokságán tartózkodtam, Motti Hodot figyeltem. Végére is minden pontosan úgy történt, ahogy ő előre látta. Vajon izgatott-e? Látszik-e rajta bármilyen elégtétel, mintha azt gondolná: „Úgy megmondtam?” Olyan elégedett voltam vele, annyira osztoztam örömeiben, hogy hajlandó lettem volna teljes alázattal fogadni az effajta reakciókat. Ő azonban rezenetlenül szenttelen volt, egyetlen arcizma se rándult. Hihetetlenül sok vizet ivott, és egy szót sem szólt.

A légierő most már felszabadult, és szükség esetén más frontokon folytathatta támadásait. Ebben az első szakaszban a háború Egyiptomra korlátozódott, s kormányunk utasítása úgy szólt, más frontokon tartózkodjunk minden akciótól. Repülőgépeinket csak nyílt provokáció esetén volt szabad bevetnünk. Izrael nyilvánvalóan nem akart háborút Jordániával. A kormány ezt minden kétséget kizáróan bizonyítani kívánta, ezért hivatalos jegyzéket intézett a jordániai kormányhoz. A jegyzéket három csatornán át juttatta el: az Izraeli–Jordániai Fegyverszüneti Vegyesbizottságbeli képviselőnkön

át (aki átadta jordániai partnerének); Odd Bull tábornok, az ENSZ fegyverszünet megfigyelési csoportok vezetője révén; végül az Egyesült Államok tel-avivi nagykövetsége közvetítésével. Az üzenet azt tartalmazta, hogy jóllehet Jordánia már tüzéségi tűz alá vette Jeruzsálemet, és tüzet nyitott az egész fegyverszüneti vonal hosszában, amennyiben a jordániaiak beszüntetik a támadást, és tartózkodnak minden egyéb harci cselekedettől, Izrael kötelezi magát, hogy tiszteletben tartja a Jordániával fennálló fegyverszüneti megállapodást. Husszein király azonban az izraeli figyelmeztetés ellenére a háború mellett döntött. Meglehetősen meggyőzték Nasszer egyiptomi győzelmi jelentései, vagy nem maradt más választása, mint belépni a háborúba. Bármilyen késztette is rá, döntése végzetes tévedésnek bizonyult országa számára.

A szír, jordán és iraki légierők délelőtt 11,50-kor kezdték meg támadásaikat izraeli célpontjaik ellen, s a szír és jordán légierők két óra leforgása alatt megsemmisültek, hasonlóképpen romokban hevert az irakiak H-3 légitámaszpontja a jordániai határ közelében. Mindent egybevetve, a harcok első napján 400 ellenséges gépet semmisítettünk meg, s ez lényegében el is döntötte a háború kimenetelét. Az arab légierőknek még mindig maradt 280 gépük, de ezek már nem számítottak a csata hátralevő öt napjában. Az arab légi hatalom felszámolása erkölcsi szempontból is döntő tényezőnek bizonyult: aláásta mind az arab katonai vezetés, mind a fronton harcoló tisztek és katonák harci szellemét, ugyanakkor ennek pontosan az ellenkezője ment végbe Izrael politikai és katonai vezetésében és harci egységeiben. Továbbra sem voltunk azonban elbizakodottak, s nem vágytunk harcolni csak azért, hogy bebizonyítsuk rátermettségünket.

Jordánia és Szíria belépése a háborúba felvetette a kérdést: végső soron mik a céljaink ezeken a frontokon. Egyelőre a harcok célja pusztán védekező jellegű volt, vagyis hogy megakadályozzuk repülőtereink és Tel-Aviv lövetését Nyugati Part-i állásokból, s meggátoljuk, hogy a Jordán völgyében felsorakozott harckocsik elérjék Jeruzsálemet. Mindkét feladatot páncélos erőinkre bíztuk. Ezzel egyidejűleg – mivel Jeruzsálemet már lőtte az ellenséges tüzéség – bevetettük Motta Gur ejtőernyős dandárját a város északi, arab elővárosainak elfoglalására, míg a helyi jeruzsálemi dandár a várostól délre harcolt (miután kiszorította a jordá-

niai csapatokat a kormányzósági palota körüli ENSZ-területről). A harcok első napján a kormány úgy határozott, hogy az óvárost nem foglaljuk el.

A háború első éjszakáján a Nyugati Parton valamennyi csapatunk elkeseredett harcokat vívott – leginkább Gur ejtőernyősei, amikor elfoglaltak a jordániaiak által igen alaposan megerősített területeket. Légítámadásaink arra irányultak, hogy meggátolják a jordániai páncélos erők előrenyomulását Jeruzsálemig. Sikerült is elég veszteséget okoznunk nekik, ami lehetővé tette, hogy saját páncélos erőink a jordán harcok előtt érjenek fel a hegyek gerincére. Időközben a Sinai-félszigeten Tal tábornok páncélos hadosztálya áttörést hajtott végre az északi tengely mentén, és estére elérte El Arist, a másik két páncélos hadosztály pedig folytatta az előrenyomulást kitűzött célja felé.

Míg az egyiptomiak és jordániaiak harcban álltak, a szírek tétlenül vesztegeltek. Jóllehet szövetségeseik nem tudtak eredményt elérni, a szírek – legelkeseredettebb ellenségeink, s a háborút kirobbantó fél – most megtagadták, hogy segítségükre siessenek. David Elazar („Dado”), az északi főparancsnok újra meg újra tiltakozott: „S mi lesz a szírekkel! Büntetlenül megússzák a dolgot?” Dajan honvédelmi miniszter viszont újra meg újra megtiltotta, hogy bármit is tegyen (amíg aztán meg nem gondolta magát).

A június 5-ről 6-ra virradó éjszaka nyilván súlyos problémák elé állította Nasszert és Husszeint. Legszörnyűbb lidércnyomásos álmaikban sem képzeltek volna, hogy a harcok első napja után ennyire kétségbeejtő helyzetben lesznek. Fegyveres erőink gyors áttörést hajtottak végre a Sinai-félszigeten és a Nyugati Parton, arról nem is szólva, hogy a légtér feltétlen urai lettünk. Katonai kommentátorok és történészek egyhangúlag arra a következtetésre jutottak, hogy Nasszer a június 5-ről 6-ra virradó éjszakán hazudott Husszeinnel folytatott hírhedt telefonbeszélgetésében. Az egyiptomi elnök ugyanis azt állította, hogy Izrael légtérét az amerikai 6. flotta és az angolok repülőgépei védelmezték, részt vettek a harcokban, és segítettek megsemmisíteni az arab légierőket. A két vezető megállapodott, hogy közzéteszik ezt a változatot. Másnap reggel hat órakor az arab fegyveres erők főparancsnoksága valóban világgá is kürtölte ezt a koholmányt – amelyet az arab világon kívül sehol sem vettek komolyan. Én azonban sem akkor, sem a háború későbbi szakaszaiban nem hittem el egészen,

hogy Nasszer teljesen tisztában lett volna azzal: egyetlen külföldi repülőgép sem vett részt a háborúban, és csupán vereségét elpalástolandó hazudott volna. Lehetséges, hogy így volt, de épp annyira elképzelhető, egyszerűen képtelen volt elhinni, hogy az izraeli légierő – amelynek adatait többekévé ismerte – alig néhány óra alatt végre tud hajtani egy ilyen roppant feladatot. S ha az izraeli repülőgépek egymaguk nem képesek véghezvinni a feladatot, vajon ki más segíthette Izraelt az arab erők megsemmisítésében, mint az amerikaiak és az angolok?

Bármi legyen is az igazság, hétfő estére, a háború első napjának végére egész Izrael megkönnyebülten fellélegezhetett. Nemcsak sikerült elhárítani a megsemmisítés rémisztő veszélyét, hanem csapataink elképesztő ütemben nyomultak előre. Úgy vélem, leginkább Dajan érzékelté szárazföldi csapásunk erejét. Az én szemszögemből legalábbis úgy tűnt, hogy az állandó, józan ellensúly szerepét töltötte be, vagy legalábbis a gondos számítások érdekében emelte fel szavát. A harcok hat napja alatt mindvégig ő maga volt a megfontolt körültekintés. Nemcsak a szír fronton támadni kívánó Dadót tartotta szigorúan kordában, hanem június 6-án, kedden hajnalban megismételte parancsát, hogy tartózkodni kell a Jeruzsálem óvárosa elleni támadástól. Ekkor már egészen más gondolatok foglalkoztatták. A második nap reggelén 8,30-kor Dajan hivatott, s meglehetősen türelmetlenül tájékoztattott: egyre több jelentés érkezik, hogy az oroszok kétségbeesett politikai tevékenységbe fogtak a harcok leállítatásáért. „Mi van Sarm el-Seikkel? – kívánta tudni. – Megeshet, hogy a háború véget ér, mielőtt rátehetnénk a kezünket az okára!” Utasított, menjek Sarmba, foglaljam el, „függetlenül attól, hogyan alakulnak a harcok a Sinai-félszigeten!”

Javaslatomra megállapodtunk, hogy Sarmot június 7. éjszakáján foglaljuk el a légideszant és a haditengerészet összehangolt hadműveletével. Az események azonban ismét úgy felgyorsultak, hogy groteszk módon túlhaladtak terveinken. Június 6-án este, harminchat órás harcok után, miközben csapataink a Sinai-félszigeten megállíthatatlanul nyomultak előre a Gidi- és a Mitla-szorosok felé, az egyiptomi főparancsnokság visszavonulásra adott parancsot csapatainak a Szezi-csatorna irányába (csak a 4. hadosztály és a Csatorna-övezeti parancsnokság egyes alakulatai kaptak parancsot védelmi vonal kiépítésére a szorosok északi bejára-

tainál). Ennek következtében az egyiptomiak a június 6-ról 7-re virradó éjszaka csöndben kiürítették Sarm el-Seiket. Másnap reggel, amikor a Biztonsági Tanács határozata tűzszünetre szólította fel a hadban álló feleket, úgy láttuk, vészesen fogytán az időnk, és létfontosságú, hogy felgyorsítsuk a hadműveleteket. Kiadtam a parancsot, hozzuk előre a Sarm el-Seik elleni támadást, de amikor hadihajóink odaértek (megelőzve a többi fegyvernem alakulatait), a flotilla parancsnoka ezt jelentette: „Nincs ki ellen harcolnunk!” Sarm el-Seik egyetlen lövés nélkül esett el. Háború előtti becslésem tehát telitalálatnak bizonyult: ha a Sinai-félszigeten legyőzzük az egyiptomi fő erőket, Sarm elfoglalása nem jelent majd problémát.

Számomra kétségtelenül június 7., a harcok harmadik napja volt az egész háború legemlékezetesebb napja, mert alig néhány óra leforgása alatt átéltem a legnagyobb lelkesültséget és a legszörnyűbb rettegést. Dajan, érzékelve, hogy szorít bennünket az idő, reggel 7 órakor belépett a főhadiszállásra, s végre kiadta a parancsot Jeruzsálem óvárosának lehető leggyorsabb elfoglalására. Attól, hogy csapataink a háború legáhíttabb – és legnehezebb – céljának, Jeruzsálemnek a területére nyomulnak be, valamennyiünket feszült várakozás töltött el. A csata kellős közepén azonban figyelmünket hirtelen egy másik front vonta el, s ami ott történt, az – úgy tűnt föl – az egész hadjárat legvégszjóslóbb fejleménye volt.

Főhadiszállási parancsnoki irodámban ültem, amikor különös üzenetet kaptam: robbanásokat jelentettek El Aris térségéből. El Aris ekkor már a kezünkön volt, csapataink az északi úton nyolcvan-száz kilométernyire maguk mögött hagyták a várost. Eleinte arra gondoltunk, az egyiptomiak esetleg a tenger felől próbálják megtámadni a városban állomásozó erőinket, ezért elrendeltem, hogy tengerészeti és légierőink vizsgálják meg a helyzetet. Egy órával később befutott a második jelentés, s ennek alapján megváltozott helyzetmegítélésünk: El Aris előtt egy hajót vettek észre. Hatályban lévő parancsaink értelmében a part közelében minden hajót meg kell támadni (ha nem sikerül megállapítani azonosságát), ezért légierőnk és hajóhadunk megtámadta és megrongálta a hajót. Nemzetiségét azonban még mindig nem tudták megállapítani. Egy harmadik jelentés azután minden kétségünket eloszlatta, egyszersmind azonban szörnyű rémület lett úrrá rajtunk. Fegyveres erőink

egy szovjet kémhajót támadtak meg! Jelentést tettem Eskolnak és Dajannak, majd tanácskozássra magamhoz rendeltem a főhadiszállás főtisztjeit. Létfontosságúnak látszott, hogy megtegyünk minden előkészületet, csak hogy senki sem volt hajlandó pontosan megfogalmazni, hogy mire. Nem mertük szavakba önteni aggályainkat, pedig a szoba fölött Damoklész kardjaként lebegett a kérdés: vajon számíthatunk-e a harcokba való nagyarányú szovjet beavatkozásra?

A feszültség időszakában május 15-től kezdve, majd a háború kitörése után a szovjet haditengerészet szüntelenül növelte és erősítette flottáját a Földközi-tengeren, s az ekkor már összesen hetven egységből állt (az Egyesült Államok flottája bizonyos fokig ugyanígy járt el). Most, hogy az egyiptomi és a jordán hadsereget szétvertük, és két fronton lényegében eldőlt a harc kimenetele, vajon a Szovjetunió megragadja-e az incidens kínálta alkalmat, hogy belépjen a háborúba, és az arabok javára billentse el a mérleg nyelvét? Miközben ezen tépelődtünk, befutott a negyedik jelentés, amely végül tisztázta a helyzetet. A hajó amerikai volt – bármennyire meglepőnek tűnt is, ez volt az igazság. Négy repülőnk elhúzott fölötte, hogy megkísérelje azonosítani, de nem láttak rajta felségjelet, ezért arra a következtetésre jutottak, hogy nyilván egyiptomi. Értesítették a flottát a támadásukról, azután az egyik hadihajónk pontot tett az i-re: torpedókat lőtt ki a Libertyre, majd sorsára hagyta a súlyosan megrongált hajót.

Bevallom, vegyes érzelmekkel fogadtam a hírt – mélységesen sajnáltam, hogy barátainkat támadtuk meg, de hallatlanul meg is könnyebbültem, hiszen a barátokkal szót lehet érteni, magyarázattal lehet szolgálni, bocsánatot lehet kérni tőlük. A szovjet megtorlás rémképe szertefoszlott. Miután megvitattuk a kérdést a miniszterelnökkel és a honvédelmi miniszterrel, jelentettük a szerencsétlen bal esetet az amerikai nagykövetségnek. Felajánlottunk egy helikoptert, hogy eljuthassanak a hajóhoz, továbbá megígértünk minden segítséget a sebesültek és halottak elszállításához, a hajó megmentéséhez. Az amerikaiak nyomban elfogadták ajánlatunkat, s egyik helikopterünk kivitte tengerészeti attaséjukat a hajóhoz.

A Liberty fedélzetén iszonyú kép fogadta az atasét: sok sebesült, mintegy harminc halott, köztük amerikai zsidók, akiket héber nyelvtudásuk miatt osztottak be szolgálatra. A hajó fedélzetéről figyel-

ték az Izraeli Védelmi Erők híradó hálózatainak üzeneteit, hogy a különböző parancsnokságok üzenetváltásait fogva gyorsan követni tudják a harc-téri eseményeket. A 6. flotta elhárította szolgálatainkat, maga szállította el sebesültjeit, majd Nápolyba (egyik támaszpont-kikötőjébe) vontatta a hajót, hogy ott végezzék el a javításokat. Csak jóval később, már Izrael washingtoni nagykövetségént tudtam meg további részleteket, amelyek amerikai szemszögből világították meg a tragikus epizódot.

Június 5-én, a harcok kirobbanásakor értesítettük az Egyesült Államok izraeli tengerészeti attaséját, hogy haditengerészeti és légierők együttes bevetésével kívánjuk megvédeni partjainkat egyiptomi tengeri támadások ellen. Ezért azt kértük, távolítsák el az amerikai hajókat az izraeli partok közeléből, vagy pedig értesítsenek bennünket, pontosan hol tartózkodnak hajóik partjaink közelében. A csata hevében nem maradt időnk, hogy ellenőrizzük, teljesítették-e kérésünket. Nagyköveti szolgálatom idején megtudtam, hogy Washington valóban kiadta a parancsot a 6. flottának, vezényelje el hajóit az izraeli partok elől, ám bürokratikus hibák miatt a parancs nem jutott el a Libertyre.

Mi, akik e feszült percekben a főhadiszálláson tartózkodtunk, nem tudhattuk, hogy ez a helyi félreértés könnyen kirobbanthatott volna egy sokkal szélesebb körű háborút. Amiképpen ugyanis a pilótáink nem tudták azonosítani a hajó felségjeleit (sőt egyszer még az is megfordult a fejükben, hogy orosz hajó), az amerikaiak sem azonosították az őket támadó gépeket, s eleinte azt hitték, a szovjet légierő lövi a 6. flotta egyik egységét!

Johnson elnök önéletrajzában azt írja, ez az incidens volt életének egyik legkritikusabb pillanata, mert el kellett döntenie, adjon-e parancsot az amerikai légierőnek a földközi-tengeri szovjet flotta megtámadására. Lélegzetelállító párhuzamot fedeztem fel: ahogyan mi megkönnyebbültünk, megtudván, hogy amerikai, nem pedig szovjet volt a hajó, Johnson meg az amerikai fegyveres erők parancsnokai is fellélegeztek, megtudván, hogy izraeliek voltak a támadók. Ez semmiképpen sem enyhíti a tragédiával járó emberi szenvedéseket, de legalább nem sodortak bennünket bele egy harmadik világháborúba.

Jóakarata és humanitárius együttérzése kifejezésére az izraeli kormány mindenestre 13 millió dollár kártérítést fizetett a támadásban megölt és megsebesített amerikaiak családjainak. Az ismételt ame-

rikai nyomás ellenére sem voltunk hajlandók azonban vállalni a hajó kijavításának költségeit, mert nem tekintettük magunkat felelősnek a hibasorozatért. Az amerikaiak sajnálatos módon némileg továbbra is nehezteltek az incidens miatt, legalábbis amíg a Johnson-kormány volt hivatalban.

Miután sikerült tisztázni a Liberty-incident, figyelmünk Jeruzsálem felé fordult. A város arabok kezén lévő negyedeiben folytatott egynapos elkeseredett harc után Motta Gur ejtőernyős dandárja június 7-én délelőtt az Oroszlán-kapun át benyomult az óvárosba. Felkértek, hogy kísérem el a honvédelmi minisztert, s együtt odarepültünk Uzi Narkissz, a Központi Parancsnokság főparancsnoka jeruzsálemi főhadiszállására, ahol izgatott légkör uralkodott. Uzi egyike volt a Harel dandár tisztjeinek (ez a dandár harcolt Jeruzsálemben a függetlenségi háborúban), s így ez mindketőnk számára nagy pillanat volt. 1948-ban kénytelenek voltunk ellenséges kézen hagyni Kelet-Jeruzsálemet, és amióta csak kitört a mostani háború, konokul hittük, hogy nem szabad ismét elmulasztanunk a történelmi lehetőséget.

Az óváros keleti fala mentén az Oroszlán-kapu irányába autózva mindenütt az előző napi heves harcok nyomaival találkoztunk. A kapunál egy füstölő harcokcsi állt, és az óváros keskeny sikátorai, a lehúzott redőnyös ablakú és bezárt kapujú házak teljesen néptelennek látszottak. A kísérteties csöndet azonban olykor-olykor megtörte a jordán orvlövészek egy-egy lövése, akik nem tudván időben elmenekülni, továbbra is ellenálltak.

A gyermekkoromat idéző utcákon áthaladva fájdalmas emlékek lettek úrrá rajtam. Izgalmam egyre nőtt, ahogy mind közelebb jutottunk magához a Nyugati Falhoz. Ma is könnyen fel tudom idézni, milyen érzések kerítették akkor hatalmukba, de nehéz őket szavakba öntenem. A Fal az ókori zsidó függetlenség dicsőségének nemzeti emlékhelye volt, s ma is az. Köveinek üzenete mindmáig szíven üti a zsidókat, éljenek bárhol a világban, mintha az ősi kockakövek repedéseiben a zsidó nép történelmi emlékezete lakozna. Éveken át titkon arról álmodoztam, hogy talán nemcsak Izrael függetlenségének elnyerésében lehet szerepem, hanem abban is, hogy a Nyugati Falat visszaszerzem a zsidó népnek, s az a nehezen kiharcolt független-

ségünk gyűjtőpontjává válik. Most, hogy megvalósult ez az álom, egyszerre csak átvillant rajtam, miért éppen én kerülhettem e kiváltságos helyzetbe. Tudtam, hogy soha többé nem jutok el a lelkesültség és a diadalérzés ilyen csúcsára.

A Nyugati Falhoz érve elállt a lélegzetem. Úgy éreztem, mintha évszázadok könnyei záporoznának a keskeny sikátorba zsúfolódó emberek szeméből, jóllehet nemzedékek reményei azt kiáltották: „Ez nem a sírás ideje! Ez a megváltás, a remény ideje.” Daján az ősi szokásnak megfelelően egy kívánságot firkantott egy papírszeletkére, és azt két kő közé dugta. Lelkem mélyéig meghatódva halkán a békéért imádkoztam. Motta Gur ejtőernyősei ott tolongtak, hogy megérinthessék a Falat. Csak álltunk a keménykötésű, harcokban kimerült katonák gyűrűjében, akik nem akartak hinni a szemüknek, s meg sem próbáltak úrrá lenni érzelmeiken. Szemük könnyesen csillogott, összefüggéstelenül kiáltottak. Mindennél inkább arra vágytak, hogy megkapaszkodjanak a Falban, és amíg csak lehet, meghosszabbítsák e nagyszerű pillanatot.

Jóllehet a Nyugati Falnál eltöltött percek talán az egész háború érzelmi csúcspontját jelentették, a harcok még távolról sem értek véget. Mire visszértem a főhadiszállásra, az egyiptomi meg a jordán frontokon már kétségtelenül eldőlt a csaták sorsa, de továbbra sem tudtuk, hogyan alakul a helyzet a szírekkel. S mintha csak meg akarnák cáfolni azt a vádat, hogy hajlandók az utolsó egyiptomi katonáig harcolni, az előző nap reggelén 6,30-kor tüzérési ösztüzet zúdítottak a front menti településeinkre. Daján felhatalmazta Dadót a tűz viszonzására, de megtiltotta, hogy akár csak egy lépésnyire is behatoljon szír területre, és megtámadja a szíriai állásokat.

Mondanom sem kell, Dado szinte magánkívül volt, annyira dühös lett és elkeseredett. A honvédelmi minisztert azonban nagyon aggasztotta egy szovjet beavatkozás lehetősége – és aggodalmát sokan osztották. Politikai vagy katonai vezetésünk egyetlen tagja sem ígérhette, hogy egy Szíria elleni totális támadás nem válthatná ki a Szovjetunió beavatkozását. Azt sem szavatolhatta volna senki, miszerint az ilyen veszélyes fejlemény arra késztetné az amerikaiakat, hogy elrettentsék a Szovjetuniót. Daján szerdán engedélyezte Dadónak, hogy legfeljebb egy-két kilométerre behatoljon a szír felségterületre, én azonban nem láttam értelmét az efféle lépésnek. Úgy véltem, az, hogy felérjünk né-

hány domb tetejére, amitől a helyzet nem változna meg alapvetően, nem éri meg a vérontást.

A Biztonsági Tanács által elrendelt tűzszünetnek június 7-én este 10 órakor kellett életbe lépnie. Egy órával korábban igen meglepődtem – de egyáltalán nem sajnáltam –, mikor megtudtam: Nasszer úgy határozott, nem tartja be az ENSZ határozatát, mert az egyidejűleg nem rendelte el az izraeli csapatok visszavonását. Nasszer szándékolatlanul kezdett úgy viselkedni, mintha nem ellenségünk, hanem szövetségeseink lennének, hiszen még maradéktalanul meg kellett valósítanunk terveinket az egyiptomi fronton. Azzal, hogy elutasította a tűzszünetet, lehetővé tette számunkra a további előrenyomulást. Nem egészen huszonnégy óra múltán, június 8-án este azonban az egyiptomi elnök meggondolta magát, és beleegyezett a feltétel nélküli tűzszünetbe. Nemigen lehetett vitás, mi idézte elő a pálfordulást: a Szovjetunióknak nem sikerült keresztülérintetnie a Biztonsági Tanácson egy olyan határozatot, amely a tűzszünetet attól tette volna függővé, hogy Izrael visszavonul a Sinai-félszigetről (1956-ban erre kényszerült). Az Izraeli Védelmi Erők a Szezei-csatorna felé nyomultak, az egyiptomi hadsereg pedig már képtelen volt feltartóztatni őket.

Nasszer nem tudhatta, hogy nem ő volt az egyetlen, aki aznap éjszaka meggondolta magát. Amióta a harcok megkezdődtek, Dajan ragaszkodott hozzá, hogy nem szabad a Szezei-csatornáig előrenyomulnunk. Ha megszállnánk a csatorna partját, vélte, az lehetetlenné tenné Egyiptom számára, hogy elfogadja a tűzszünetet, s ugyanakkor elkerülje a túrheterlen megalázást. Óvakodnunk kell tehát, hogy sarokba szorítsuk Egyiptomot, mivel ez óhatatlanul meghosszabbítaná a háborút. Ismerem Dajan érveit (jóllehet nem tudtam egyetérteni vele), de azt már nem tudtam, miért gondolta meg magát június 8-án éjféltájt, miután Nasszer bejelentette, Egyiptom elfogadja a feltétel nélküli tűzszünetet.

Most, hogy Dajannak már nem voltak ellenvetései, megszűntek a további akadályok: az izraeli hadsereg megszállta az egész Sinai-félszigetet, kiépítette előretolt állásait a Szezei-csatorna mentén és a Szezei-öböl partjain. Az egyiptomi hadsereg, amelynek vesztesége legkevesebb 15 000 halott volt, teljesen fölbomlott; a sivatag megtelt fejvesztetten menekülő egyiptomi katonákkal. Ezt a látványt még a győztesek sem élvezték: a rongyos,

mezítlábas, rémült katonák, odahagyva romba dőlt illúzióikat, hazafelé menekültek – szabad utat engedve a diadalmas ellenségnek. Elejét kívántam venni minden tévedésnek, ezért parancsban megtiltottam, hogy tüzet nyissanak magukat megadó egyiptomi katonákra. E parancs értelmében csak a fogságba esett tiszteteket tartottuk vissza, a többiek átkelhettek a Csatornán, és hazatérhettek. (Ezt a parancsot akkor adtuk ki, amikor már 5–6 ezer egyiptomi hadifoglyunk volt.) Messze előrenyomult csapataink már utánpótlási nehézségekkel küszködtek, így semmi értelme sem volt, hogy még sok ezer hadifogoly gondját is rájuk hárítsuk.

Ugyanaznap este, június 8-án, amikor Egyiptom és Jordánia már harcképtelenné vált, egész figyelmünk a szíriai frontra irányult. Dado személyesen jött el a főhadiszállásra, hogy találkozzék velem, és meg sem próbálta palástolni, mennyire elkeseredett és csalódott. Hasonlóképp követelőzően léptek fel északi településeink képviselői, akik panaszukkal egyenesen Eskolhoz fordultak. „Csapataink délen és keleten legyőzték ellenségeinket – tomboltak. – Mi meg továbbra is ki legyünk szolgáltatva a szír ágyúk kényének-kedvének?” Elmagaráztam, hogy a honvédelmi miniszter által kiszabott korlátozások értelmetlenné teszik a Golán-fennsík megrohamozását, s kértem Eskolt, reagáljon Dado találkozást követelő kérelmére. Dado érvei és a telepések nyilvánvalóan meggyőzték Eskolt, hogy cselekednünk kell, de az adott körülmények között Dajannak kellett döntenie.

Eskol mindenesetre úgy határozott, összehívja a Honvédelmi Miniszteri Bizottságot, s a telepéseket is meghívta az ülésre. Előadtam a javasolt hadműveleti tervet, de sem a helyi lakosok kérése, sem az általam előterjesztett terv nem bírta rá Dajant, hogy változtasson álláspontján. Megismételte intelmeit a szovjet beavatkozást illetően, és sikerült súlyos ketyeket támasztania a miniszterekben; meg is győzte őket, hogy pillanatnyilag semmilyen akciót se indítsunk a szíriai fronton.

Valamivel éjfél előtt felhívtam Dadót, és tájékoztattam a bizottság döntéséről. Teljesen elképedt közlésemről. „Mi történt ezzel az országgal? – sóhajtott. – Hogyan is nézhetünk ezek után egymás, a nép, a telepések szemébe? Azok után, hogy mennyi bajt zúdítottak ránk, lőttek, zaklattak minket, azokat az arrogáns kurafiakat meghagyjuk a dombok tetején, púpnak a hátunkon?” Eszembe ötlött, hogy a telepések pontosan ugyanezekkel a szavakkal for-

dultak a miniszteri bizottsághoz: „A szíriaiak púp a hátunkon! Izral állam képtelen megvédeni bennünket, jogunk van ezt tudni! Mondják meg nyíltan, hogy nem vagyunk ennek az államnak a része, nem vagyunk jogosultak az IVE védelmére. Mondják meg, hogy hagyjuk el az otthonainkat, és meneküljünk el ez elől a lidércnyomás elől!”

Dado az engedélyemet kérte, hogy elszállíthassa a civil lakosságot a frontvonalon levő településekről, én azonban megtiltottam a kiürítést. A honvédelmi miniszter és a Honvédelmi Miniszteri Bizottság egyértelmű utasítása megtiltotta a kiürítést, nekem pedig nem állt jogomban hatálytalanítani a parancsukat – mindazonáltal engedélyeztem Dadónak, hogy elvitethesse a gyerekeket a frontvonalról. S úgy tűnt, ennyiben is marad a dolog. Ám a kiszámíthatatlan Mose Dajan ismét meglepett bennünket egy váratlan fordulattal.

Június 8-án, csütörtökön, amikor a Honvédelmi Miniszteri Bizottság úgy döntött, nem támadhatjuk meg Szíriát, a háború gyakorlatilag véget ért. Az egyiptomiakat és a jordániaiakat szétvertük, s ők bejelentették, hogy elfogadják a tűzszünetet. Szíria is hasonlóképp nyilatkozott. Négy nap harcot után úgy látszott, elhallgatnak az ágyúk, így június 4-e óta első ízben megengedtem magamnak a fényűzést, hogy hajnali 2 órakor hazamenjek. Teljesen kimerülten érkeztem meg, csak néhány szót váltottam Leával és a gyerekekkel, majd ágyba roskadtam. Azt hiszem, még le sem tettem a fejem a párnára, már aludtam is.

Bárkinek, aki reggel 7 órakor fel akart kelteni, jó oka kellett hogy legyen rá. Ezer Weizmannak nagyon is alapos oka volt: „Dajan tizenöt perce felhívta Dadót – közölte velem –, és kiadta a parancsot, azonnal támadja meg a szíreket.” A „Verem”-be száguldottam, hogy megállapítsam, mi történt. Kiderült, hogy Dajan reggel 6 órakor ért oda, és a hírszerzőtisztektől helyzetértékelést kért. Miután értesült az egyiptomi hadsereg teljes felbomlásáról, továbbra is elutasította a szíriai fronton indítandó támadás lehetőségét. Valamivel 7 óra előtt azonban – sohasem értettem meg, miért – parancsot adott Dadónak a támadásra. Kicsinyes hatásköri vitáknak nem volt itt az idejük. Jóllehet a vezérkari főnök dolga, hogy hadműveleti parancsokat adjon ki egy területi főparancsnoknak, semmi kedvem sem volt kötözködni, amikor a szírek végre elnyerik rosszindulatú agresszivitásuk és arroganciájuk méltó büntetését. A főhadiszállás tiszt-

jeivel még egyszer átvizsgáltam a szíriai frontra vonatkozó terveinket, majd parancsot adtam a Központi Parancsnokság főparancsnokának, küldjön egy dandárt és más alakulatokat északra, ottani csapataink erősítésére.

Amikor sikerült telefonvégre kapnom Dadót, elmondta, hogy majd' lefordult a székről, meghallván Dajan parancsát. Fogalma sincs, miért változtatta meg álláspontját. Hozzátette azonban, hogy Dajan közölte vele, a szír egységek felbomlófélben vannak, katonáik már az IVE támadásának megindulása előtt menekülőre fogták. Ez utóbbi megjegyzés aggodalommal töltött el. Korábbi háborús tapasztalatunk arra tanított bennünket, veszélyes tévedés támadni azon az alapon, hogy az ellenséges hadsereg felbomlóban van. „A szír hadsereg távolról sem omlott össze – figyelmeztettem Dadót. – Azt kell feltételezned, hogy makacsul, teljes erővel fog harcolni!”

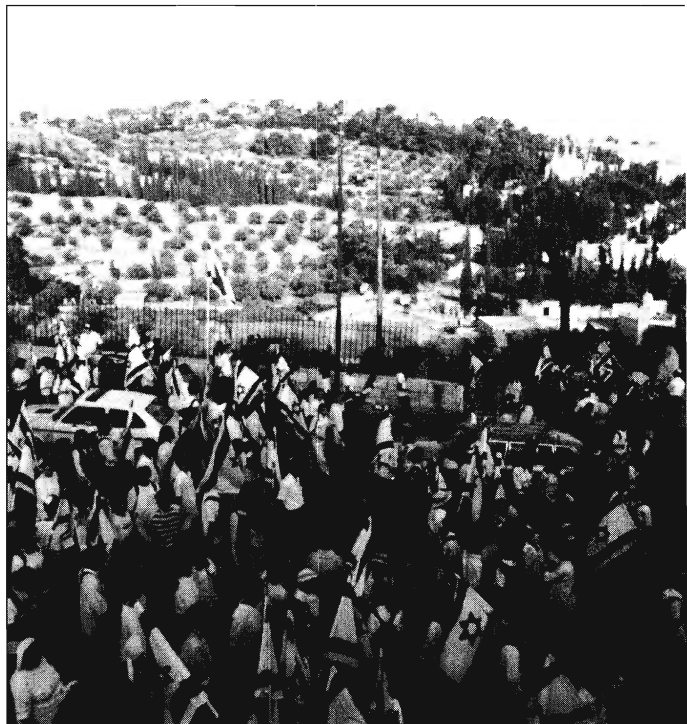
Mire a helikopter leszállt Ezer Weizmannal és velem az Északi Parancsnokság főhadiszállásán, csapataink már megkezdték az áttörést a Golán-fennsíkra vezető északi úton. A harcok ezen szakaszában a szír hadsereg még nem mutatta a felbomlás jeleit. Ellenkezőleg, súlyos csatát vívtunk, a szírek makacs ellenállást tanúsítottak, sok embert vesztettünk. Katonáinknak be kellett vetniük minden tudásukat, önfeláldozóan harcolva felkapaszkodniuk a meredek sziklaösvényeken. Az ágyútűznek ellenálló szír vasbeton erődöknél elkecseregett közelharcokra került sor. Ezerrel az Északi Parancsnokság főhadiszállásáról figyeltük, hogyan támadják repülőink a szír állásokat. Még sohasem láttam Ezert ennyire feldúltnak. Úgy mormolta maga elé a pilóták nevét, mintha harcálláspontunkról ő irányítaná a légitűzést – könyörgött nekik, vigyázzanak magukra. Amikor az egyik repülőgépet találat érte, és lángba borult, majd felrobant, s Ezer megtudta, hogy a pilóta számos kedvenceinek egyike volt, arca eltorzult a fájdalomtól.

A főhadiszállás harcálláspontjára visszatérve felhívтам Dadót, s utasítottam, a legteljesebb mértékben használja ki az utakat, hogy minél nagyobb erőket irányíthasson Kunejtra városához. Mihelyt azonban letettem a kagylót, Dajan értesített, hogy legkésőbb másnap reggelre minden hadműveletnek véget kell érnie. Közöltem vele, hogy éppen most adtam parancsot Dadónak, vessen harcba egy légideszant dandárt, ám a honvédelmi miniszter megismételte utasítását. Újra felhívтам hát Dadót,

és továbbítottam Dajan parancsát. „Sajnálom – felelte, én viszont tudtam, hogy csöppet sem sajnálja. – Előző parancsod után a csapatok megindultak, most már nem tudom megállítani őket.” Volt valami a hangjában, amitől gyanút fogtam, de nem is nagyon igyekeztem, hogy tisztázzam kételyeimet. Csak a háború után tudtam meg, hogy amikor Dadóval telefonon beszéltem, a dandár még parancsra várt – sok mérföldnyire a szír határtól.

Pénteken a szírek továbbra is elszántan harcoltak, csapataink súlyos árat fizettek győzelmeikért. Az éjszaka folyamán azonban a szír egységek kezdtek összeroppanni, jóllehet a katonák nem kaptak visszavonulási parancsot. A Damaszkusz sorsáért aggódó szír főparancsnokság elrendelte, hogy csapatai Kunejtrától északra fejlődjenek fel. Ezen az éjszakán arra kérték az egyiptomiakat, vessék be Jordániában állomásozó kommandóegységeiket, továbbá az irakiaktól is erősítéseket kértek. Csak-hogy az egyiptomiak számára a háború véget ért, s egyetlen kommandóegységüket sem küldték a szírek megsegítésére. Nasszer csak az ígérekkel nem fukarkodott: „Ha Izrael nem tartja tiszteletben a tűzszünetet, Egyiptom felújítja a háborút!” De bárki, aki ismerte az egyiptomi hadsereg pillanatnyi állapotát, csak humoros oldaláról foghatta fel ezt a kijelentést.

Noha tudtuk, hogy a szír fronton szorít bennünket az idő, a harcok utolsó óráiban magunk sem voltunk tisztában vele, mikor kell véget vetnünk a csatának. Délben? Korábban? Később? Csapataink kimerültek, az áttörés során hősiiesen harcoltak, s komoly vérveszteségeket szenvedtek. Továbbá, az amerikai külügyminiszter üzenete arra készítette Dajant, hogy a harcok beszüntetését szombaton reggel 8 órára, ne pedig délre rendelje el (ahogy korábban vártuk). A légi tevékenységnek legkésőbb délután 2-re kellett véget érnie. Mindennek alapján utasítottam Dadót, mondjon le Kunejtra (a Golán-fennsík legfontosabb városa) elfoglalásáról, és szilárdítsa meg vonalainkat az addig meghódított területeken. Ekkor azonban a szírek egy tévedése megváltoztatta az események menetét. Szombaton reggel 8,30-kor a szír rádió bejelentette, hogy az izraeli csapatok elfoglalták Kunejtrát. Mindmáig nem tudtuk megállapítani, mi készítette őket az álhír közlésére. Talán azt a benyomást akarták kelteni, hogy Izrael Damaszkuszt fenyegeti, s így próbáltak külföldi nyomást gyakoroltatni ránk, vagy arra kényszeríteni a Szovjetuniót, fenyeges-

sen meg bennünket, hogy közvetlenül beavatkozik, ha nem állítjuk le az előrenyomulást. Elképzelhető, a jelentés rémületben és zűrzavarban született meg, s figyelembe sem vették a lehetséges fejleményeket. Bárhogyan is, a bejelentésnek két következménye volt: a szír csapatok visszavonulása fejezett menekülésbe csapott át, honvédelmi miniszterünk pedig, az események illetően fordulatát látva, offenzívánk határidejét délután 2 óráig meghosszabbította. A szírek csak 11 órakor döbbsen rá hibájukra, és vonták vissza bejelentésüket, de akkor már nem tudták megmenteni a várost.

Szíriával a tűzszünet végül is 1967. június 10-én, este 6,30-kor lépett életbe. A következő napot vonalaink megszilárdításával töltöttük (ebbe beletartoztak harc nélküli előrenyomulások is), majd június 12-én, hétfőn egy egység helikoptereken bevonult a szírek által kiürített Hermon-hegyi erődítménybe. Ezen utolsó csapatmozdulatok nyomán született meg az az izraeli-szíriai tűzszüneti vonal, amely a hatnapos háborútól az 1973-as jom kippuri háborúig változatlan maradt. Megtehettük volna, hogy megnöveljük az ellenőrzésünk alatt álló területet. Nem létezett egyiptomi haderő, amely megállíthatta volna az IVE-t, ha meg akarjuk szállni Kairót. Ugyanez vonatkozott Ammanra is, június 11-

én pedig nem került volna nagy erőfeszítésünkbe Damaszkusz elfoglalása sem. Mi azonban nem azért indultunk harcba, hogy területeket szerezzünk: a már addig megszállt területek is épp elég terhet jelentettek.

Izraelnek most három nagy problémával kellett szembenéznie – kettő közülük a hatnapos háború óta mindmáig szüntelenül gondokat okoz. Az első az volt, hogy egyik napról a másikra hatalmas területek kerültek fennhatóságunk alá. A hadsereg által megszállt terület a háború előtti izraeli állam háromszorosa volt, s nehézséget jelentett, hogyan építsünk ki új védelmi vonalakat mind a három fronton (kiváltképpen a Szezi-csatorna mentén). Mindeddig még sohasem gondolkodtunk sok száz mérföldes távolságokban. Ezenkívül úrrá kellett lennünk az ebből adódó logisztikai és szállítási nehézségeken, s mindezt korlátozott nagyságú munkaerővel, hiszen sok tízezer tartalékos visszatért a földekre és gyárakba, iskolákba és hivatalokba.

A második probléma az volt, hogy most már egymillió ellenséges arab élt – a Nyugati Parton és a Gázai-övezetben – izraeli uralom alatt. Nem voltak ugyan izraeli állampolgárok, de emberek lévén, megélniük, enniük kellett, szolgáltatásokban kellett részesíteni őket, és engedélyezni számukra a szabad mozgást. Mindeközben azonban jól tudtuk, állandó kísértést fognak érezni, hogy ártsanak nekünk.

Végezetül, kezdettől fogva nyilvánvaló volt, Izraelnek nem engedik majd, hogy békében próbáljon úrrá lenni területi nyereségének következményein. Még el sem hallgattak a fegyverek, máris megkezdődött a politikai konfrontáció, ami aztán szakadatlanul folytatódott az elkövetkező években.

Néhány nappal a harcok befejezése után felkerestek – Jigael Jadin professzor kezdeményezésére – a Héber Egyetem képviselői azzal, hogy díszdoktorrá kívánnak avatni. Nyilván kifejezésre akarták juttatni az egyetem háláját – a hadsereg vezérkari főnökén keresztül – az IVE iránt, amiért visszanyerték eredeti Scopus-hegyi campusukat. S az akkoriban uralkodó légkörnek megfelelően a szertartás színhelyéül a Scopus-hegyi amfiteátrumot szemelték ki. Bevallom, kissé kínosan éreztem magam a megtisztelő cím miatt, mert az izraeli hadseregben nem szokás kitüntetni magas rangú vezérkari tisztet. De alaposabban megfontolva a kérdést, úgy határoztam, elfogadom a kitüntetést, hogy a szertartást felhasználva szólhassak az IVE

egyedülálló jellegéről. Abba is beleegyeztem, hogy valamennyiünk nevében, akik díszdoktorságot kaptunk, én szóljak az egybegyültek előtt.

A következő két hétben időt szakítottam felszólalásom megfogalmazására, s egyúttal elgondolkodtam a háborúról és a hadseregről, amely oly ragyogóan helytállt és győzedelmeskedett. Gondolatban újra meg újra eltűnődtem a hadjárat bámulatos gyorsaságán, aminek egyaránt voltak pozitív és negatív következményei. Nyilvánvalóan sohasem merült fel az a kérdés – vagy éppenséggel a vágy –, hogy a háború heteken át elhúzódhat, ennek minden feszültségével és veszteségeivel egyetemben. Mindazonáltal annyira lefoglalt bennünket maga a döntés, harcoljunk-e vagy sem, hogy alig akadt közöttünk, aki időt szentelt volna a győzelem következményei felmérésének. A háború végén kissé váratlan, sőt mondhatnám, nyugtalanító helyzetben találtuk magunkat; évekre tellett, amíg egyetlen ellenségünk – Egyiptom – beleegyezett, hogy megkezdjük kibogozni a körülmények ezen kusza gubancát.

A villámháború nyomán óhatatlanul legendák születtek – Izraelben is, külföldön is – a hatnapos harcok jellegéről. Az izraeli hadsereget úgy ábrázolták, mint amely gőzhengerként földre taposta három ellenségét, s lélegzetelállító ütemben tört előre a homoksivatagokon és a sziklás hegyvidéken át. Csakhogy az effajta legendateremtés kétélűnek bizonyult, mert míg az izraeli hadsereget „legyőzhetetlennek”, az arab hadseregeket „jelentéktelen ellenfélnek” ábrázolta. Márpedig mi sem lehetett volna ennél hamisabb. Június 5. előtt ismétlen figyelmeztettem arra, hogy amennyiben a háború mellett döntünk, tisztán kell látnunk: nehéz dologra vállalkozunk. Az, hogy sikereink túlszárnyaltak minden várakozást, semmiképpen sem cáfolta meg ezt a jóslatot. Számos gyalogsági és páncélos támadás – a Sinai-félszigeten meg a Golán-fennsíkon is – rendkívül nehéz körülmények között ment végbe, s katonáink elszántan és hősiesen küzdöttek. Motta Gur ejtőernyősei elkeseredett, véres csatát vívtak Kelet-Jeruzsálemért, s a harc mindkét oldalon súlyos embervesztéssel járt. A háborút követő győzelemittas napokban, amikor a tömegkommunikáció világszerte buzgón gyártotta a legendákat, arra törekedtem, hogy megfelelő perspektívába helyezzem a dolgokat. Természetesen büszkék voltunk, s erre megvolt minden alapunk – de nem azért, mert „legyőzhetetlenek” voltunk, vagy mert ellenségeink ólomkatonák lettek volna, hanem mert

az IVE professzionalizmusával, kreativitásával és szívósságával is kiérdemelte a dicséretet, amivel el-
árasztották. Kiérdemeltük azt a jogot, hogy magabiztosan tekintsünk katonai erényeinkre, anélkül, hogy tagadnánk ellenségeink erényeit vagy beleesünk az önhittség csapdájába.

Amikor azonban megtartottam beszédemet a díszdoktoravatási ünnepségen, mindenekelőtt azokat a forrásokat hangsúlyoztam, amelyekből az IVE szellemi és erkölcsi erejét merítette. Az IVE olyan nemzet hadserege, amely, valahányszor súlyos feladatokkal kellett megbirkóznia, ragyogó erényekről tett tanúbizonyságot. Olyan hadsereg, amely páratlan hősiességet tanúsított a harcban, de még a csata hevében is megőrizte emberségét. Nem kívánhattam az IVE iránti tisztelet és megbecsülés méltóbb megnyilvánulását a Scopus-hegyi szertartásnál. Megéreztem, hogy szavaim nagy ha-

tással voltak hallgatóimra, de arra a számtalan izraelire is, aki rádión hallgatta a beszédet. Ha egyáltalán létezik kárpótlás a hosszú, gondterhes éjszakákért, az iszonyú tudatért, hogy fiatal férfiakat a halál torkába küldünk, a rám nehezedő súlyos felelősségért – akkor a Scopus-hegyi ünnepség ilyen kárpótlást nyújtott számomra.

Személy szerint nekem a hatnapos háború katonai pályafutásom csúcspontját jelentette. Ugyanakkor azonban azt is jelezte, felértem a katonai hierarchia legfelsőbb lépcsőfokára, s ideje, hogy elgondolkozzam jövőm felől. Most, hogy megszűnt a harcok okozta feszültség, a háború tanulságainak elemzését átengedtem Haim Barlevnek (feltételeztem, hogy ő lesz az utódom), és gondolatban ismét azzal a kérdéssel kezdtem foglalkozni, amelyen már jó ideje töprengtem: hogyan tovább.

FÉLIX PÁL FORDÍTÁSA

Jom Jerusalaím (Jeruzsálem nap) 1992, A záró képen a nap hősei: Jichak Rabin, Uzi Narkis és Motta Gur

KÖBÁNYAI JÁNOS KÉPRIPIORTJA

